

**Analiza regulacji prawnych dotyczących uzyskiwania i wykonywania zawodu
terapeuty zajęciowego na tle innych zawodów pokrewnych w otwartej opiece
zdrowotnej**

Opracowany przez: **dr Paweł Lipowski**

Wersja językowa: **PL**

Zamówienie na potrzeby realizacji prac Rady ds. Kompetencji – podbranza Opieka Zdrowotna. Wynagrodzenie wykonawcy jest współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Dokument opracowany przez Wykonawcę wyłonionego zgodnie z zasadą konkurencyjności przez Uczelnię Łazarskiego (Partnera projektu) w ramach projektu nr POWR.02.12.00-00-0007/16 pn. „Sektorowa Rada ds. Kompetencji – Opieka Zdrowotna i Pomoc Społeczna”. Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Spis treści:

1. Uzyskiwanie zawodu terapeuty zajęciowego
  - 1.1. Definicja
  - 1.2. Kształcenie
2. Wykonywanie zawodu terapeuty zajęciowego
  - 2.1. Podmioty lecznicze niebędące przedsiębiorcami
  - 2.2. Pozostałe podmioty lecznicze
  - 2.3. Podmioty lecznicze udzielające świadczeń opieki zdrowotnej (w ramach powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego)
    - 2.3.1. Leczenie w ramach tzw. opieki otwartej (podstawowa opieka zdrowotna/ambulatoryjna opieka zdrowotna)
    - 2.3.2. Leczenie w ramach tzw. opieki stacjonarnej
  - 2.4. Pozostałe podmioty
    - 2.4.1. Domy pomocy społecznej
    - 2.4.2. Warsztaty terapii zajęciowej

Rozdział I. Uzyskiwanie zawodu terapeuty zajęciowego

1.1. Definicja

- Zawód „terapeuta zajęciowy” ujęty jest w klasyfikacji zawodów pod symbolem (cyfrowym) 325907.
- Jest to zawód, który nie posiada odrębnej (dedykowanej) regulacji prawnej (ustawowej), przy czym klasyfikowany jest jako zawód medyczny (mający zastosowanie w obszarze opieki zdrowotnej).
- Aktualnie (stan na dzień 27 kwietnia 2023 r.) trwają prace legislacyjne nad projektem ustawy o niektórych zawodach medycznych, w tym zawodu terapeuty zajęciowego (wskazany projekt dotyczy 17 zawodów medycznych). Celem ww. projektu jest uregulowanie warunków i zasad wykonywania zawodów medycznych, które dotychczas

nie były objęte regulacjami ustawowymi, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień dotyczących doskonalenia zawodowego osób wykonujących zawód medyczny oraz odpowiedzialności zawodowej tych osób. Projektowana ustawa ma m.in. stanowić podstawę do określenia:

- zadań zawodowych, do wykonywania których będą uprawnione osoby wykonujące zawód medyczny (terapeuty zajęciowego);
- wymagań kwalifikacyjnych niezbędnych do wykonywania ww. zawodu jako zawodu medycznego;
- efektów uczenia się właściwych dla ww. zawodu medycznego, które mają być realizowane w ramach kształcenia zawodowego, biorąc pod uwagę konieczność odpowiedniego przygotowania absolwentów do wykonywania zawodu medycznego¹.

Można uznać, że objęte wskazanym projektem zawody medyczne będą zawodami pokrewnymi dla terapeuty zajęciowego, występującymi w ramach tzw. otwartej opieki zdrowotnej.

- Na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 maja 2004 r. w sprawie kwalifikacji zawodów szkolnictwa wyższego², wydanego na podstawie art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty³, zawód terapeuta zajęciowy był ujęty w klasyfikacji zawodów pod symbolem (cyfrowym) 322. Wyżej wskazane rozporządzenie utraciło moc obowiązującą z dniem 26 lipca 2007 r. i wskazywało na:
  - umiejscowienie ww. zawodu w obszarze odpowiedzialności ministra właściwego do spraw zdrowia,
  - kształcenie terapeutów zajęciowych w szkołach policealnych (dla młodzieży) o dwuletnim okresie kształcenia (dla absolwentów: liceum ogólnokształcącego; trzyletniego liceum profilowanego; czteroletniego technikum; dwuletniego liceum uzupełniającego oraz trzyletniego technikum uzupełniającego).

---

¹ Projekt przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 29 marca 2023 r.; <https://www.gov.pl/web/premier/projekt-ustawy-o-niektorych-zawodach-medycznych2> (dostęp Autora w dniu 27.04.2023 r.).

² Dz. U. Nr 114, poz. 1195 ze zm.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 2230.

1.2. Kształcenie

- Kształcenie w zawodzie terapeuty zajęciowy może odbywać się w szkołach policealnych. Decyzje w zakresie ww. kształcenia podejmują organy prowadzące tych szkół (w drodze uchwał rad powiatów).
- Do dnia 1 września 2012 r. obowiązywało rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 21 stycznia 2005 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach: asystentka stomatologiczna, dietetyk, higienistka stomatologiczna, opiekunka dziecięca, ortoptystka, protetyk słuchu, ratownik medyczny, technik dentystyczny, technik elektroniki medycznej, technik elektroradiolog, technik farmaceutyczny, technik masażysta, technik ortopeda i (właśnie) terapeuta zajęciowy⁴, wydane na podstawie art. 22 ust. 2 pkt 2 lit. d ww. ustawy o systemie oświaty. Załącznik Nr 14 do ww. rozporządzenia określał podstawę programową kształcenia w zawodzie terapeuty zajęciowy wskazując (kolejno) na:
  - założenia programowo-organizacyjne kształcenia w zawodzie (w częściach: opis kwalifikacji absolwenta oraz specyficzne wymagania kształcenia w zawodzie);
  - podział godzin na bloki programowe (łącznie 95 godzin) oraz (cztery) bloki programowe (w tym 3 godz. z *Podstaw prawa i ekonomiki w ochronie zdrowia i pomocy społecznej*) z podziałem na: cele kształcenia oraz treści kształcenia (działy programowe).

Można uznać, że ww. zawody medyczne są (obecnie) zawodami pokrewnymi dla terapeuty zajęciowego, występującymi w otwartej opiece zdrowotnej, przy czym na podstawie ustawy z dnia 1 grudnia 2022 r. o zawodzie ratownika medycznego oraz samorządzie ratowników medycznych⁵, która wejdzie w życie z dniem 22 czerwca 2023 r., zawód ratownika medycznego będzie (kolejnym) tzw. samodzielny zawodem medycznym (obok lekarzy (lekarzy dentystów); pielęgniarek (położnych); diagnostów laboratoryjnych; fizjoterapeutów i farmaceutów). Wskazane zawody drogą (własnych) ustaw uzyskały prawne określenie kompetencji.

---

⁴ Dz. U. Nr 26, poz. 217.

⁵ Dz. U. poz. 2705.

- Kształcenie w zawodzie terapeuty zajęciowy może odbywać się w szkołach wyższych (tytuł licencjata), także w ramach studiów podyplomowych. Decyzje w tym zakresie podejmują organy szkół wyższych (rektor).

Rozdział II. Wykonywanie zawodu terapeuty zajęciowego

2.1. Podmioty lecznicze niebędące przedsiębiorcami

- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 lipca 2011 r. w sprawie kwalifikacji wymaganych od pracowników na poszczególnych rodzajach stanowisk pracy w podmiotach leczniczych niebędących przedsiębiorcami⁶, wydane na podstawie art. 50 ust. 5 ustawy z dnia 11 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej⁷, wskazuje w załączniku kwalifikacje wymagane od pracowników na poszczególnych rodzajach stanowisk pracy w ww. podmiotach leczniczych – w ramach (tzw.) działalności podstawowej wskazano na zawód terapeuty zajęciowego (pozycja Nr 101). Wskazane rozporządzenie określa wymagane kwalifikacje dla analizowanego zawodu medycznego (m.in. ukończenie szkoły policealnej i uzyskanie tytułu zawodowego terapeuty zajęciowy lub instruktora terapii zajęciowej albo ukończenie studiów wyższych na poziomie licencjata⁸). We wskazanym załączniku do rozporządzenia wskazano także na stanowiska:
  - starszy terapeuta zajęciowy (poz. Nr 101) – posiadający ww. kwalifikacje zawodowe i trzy letni okres pracy w zawodzie terapeuty zajęciowy;
a także:
  - asystent terapii zajęciowej (poz. Nr 98) jako osoba, która ukończyła studia wyższe na kierunku lub w specjalności terapia zajęciowa (o programie wskazanym w rozporządzeniu) i która posiada siedem lat pracy w zawodzie terapeuty zajęciowy;

⁶ Dz. U. Nr 151, poz. 896 ze zm. Do tego rodzaju podmiotów zalicza się Samodzielne Publiczne Zakłady Opieki Zdrowotnej (tzw. SP ZOZ-y), jednostki budżetowe oraz jednostki wojskowe.

⁷ Dz. U. z 2022 r. poz. 633 ze zm.

⁸ Szczegółowe przedstawienie wymagań prawnych pozostaje poza obszarem niniejszej analizy.

- młodszy asystent terapii zajęciowej (poz. Nr 99) jako osoba, która ukończyła studia wyższe na kierunku lub w specjalności terapia zajęciowa (o programie wskazanym w rozporządzeniu);
- starszy asystent terapii zajęciowej (poz. Nr 97) jako osoba, która ukończyła studia wyższe na kierunku lub w specjalności terapia zajęciowa (m.in. dodatkowe kwalifikacje w postaci posiadania stopnia naukowego doktora w dziedzinie nauk medycznych lub w dziedzinie nauk o zdrowiu).

2.2. Pozostałe podmioty lecznicze

- W przypadku pozostałych podmiotów leczniczych o charakterze publicznym jak i niepublicznym (zależnie od struktury własnościowej) nie ma w naszym kraju regulacji odnoszącej się do wykonywania zawodu terapeuty zajęciowego (udzielania świadczeń zdrowotnych w tych podmiotach przez osoby wykonujące analizowany zawód).
- Terapeuta zajęciowy w świetle przepisów ww. ustawy o działalności leczniczej (art. 5 ust. 1) nie może wykonywać praktyki zawodowej (w otwartej opiece zdrowotnej), zarówno w formie indywidualnej (w ramach jednoosobowej działalności gospodarczej) jak i grupowej (w ramach spółki: cywilnej, jawnej lub partnerskiej). Prawo takie posiadają wyłącznie wybrane zawody medyczne, tj.: lekarze (lekarze dentyści), pielęgniarki (położne) oraz fizjoterapeuci.

2.3. Podmioty lecznicze udzielające świadczeń opieki zdrowotnej (w ramach powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego)

2.3.1. Leczenie w ramach tzw. opieki otwartej (podstawowa opieka zdrowotna/ambulatoryjna opieka zdrowotna)

- Segment ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (ambulatoryjne świadczenia zdrowotne), w ramach systemu opieki zdrowotnej w naszym kraju, nie jest regulowany w sposób

odrębny (dedykowaną ustawą); dotyczy to w szczególności świadczeń udzielanych na warunkach komercyjnych. Na tego typu świadczenia jako odrębny rodzaj działalności leczniczej wskazuje ww. ustawa o działalności leczniczej. Ambulatoryjne świadczenia zdrowotne obejmują – zgodnie z art. 10 ww. ustawy, świadczenia podstawowej lub specjalistycznej opieki zdrowotnej oraz świadczenia z zakresu rehabilitacji leczniczej, udzielane w warunkach niewymagających ich udzielania w trybie stacjonarnym i całodobowym w odpowiednio urządzonym, stałym pomieszczeniu (udzielanie tych świadczeń może odbywać się w pomieszczeniach zakładu leczniczego, w tym w pojeździe przeznaczonym do udzielania tych świadczeń lub w miejscu pobytu pacjenta). Działalność lecznicza w rodzaju ambulatoryjne świadczenia zdrowotne może obejmować także udzielanie świadczeń zdrowotnych, które obejmują swoim zakresem badania diagnostyczne wykonywane w celu rozpoznania stanu zdrowia i ustalenia dalszego postępowania leczniczego (art. 11 ww. ustawy).

- W ramach podstawowej opieki zdrowotnej, prawnie normowanej przez ustawę z dnia 27 października 2017 r. o podstawowej opiece zdrowotnej⁹, zawód terapeuty zajęciowego nie został ujęty. Zakresem regulacji ww. ustawy objęto natomiast lekarza podstawowej opieki zdrowotnej (POZ); pielęgniarkę POZ oraz położną POZ (tworzących tzw. zespół POZ). Wskazana ustawa przewiduje koordynację opieki zdrowotnej nad świadczeniobiorcą w systemie ochrony zdrowia (art. 4) oraz współpracę ww. zespołu POZ m.in. z osobami udzielającymi świadczeń specjalistycznych (w ramach powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego). Ustawa o POZ wskazuje na obowiązki świadczeniodawcy w ramach koordynacji (art. 14), w tym zapewnienia badań diagnostycznych i konsultacji specjalistycznych, zgodnie z indywidualnym planem diagnostyki, leczenia i opieki.
- W ramach powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego – opieki otwartej obowiązuje regulacja ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych¹⁰. Na podstawie tzw. rozporządzeń koszykowych wydawanych przez ministra właściwego ds. zdrowia do ww. ustawy określany jest zakres

---

⁹ Dz. U. z 2022 r. poz. 2527 ze zm.

¹⁰ Dz. U. z 2022 r. poz. 2561 ze zm.

świadczeń opieki zdrowotnej przysługujących osobom świadczeniobiorcom (osobom ubezpieczonym).

- Na podstawie ww. „rozporządzeń koszykowych” Narodowy Fundusz Zdrowia (Prezes) określa w drodze zarządzeń zasady realizacji przedmiotowych świadczeń opieki zdrowotnej.
- W ramach opieki otwartej wskazać należy na:
  - rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 września 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej¹¹. Wskazane rozporządzenie nie odnosi się do zawodu terapeuty zajęciowego, wskazuje przy tym m.in. za konieczność zapewnienia dostępu do konsultacji dietetycznych realizowanych przez dietetyka (jako zawodu medycznego).
  - rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 6 listopada 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu ambulatoryjnej opieki specjalistycznej¹². Wskazane rozporządzenie (także) nie odnosi się do zawodu terapeuty zajęciowego, wskazuje przy tym m.in. na zawód dietetyka.
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 19 czerwca 2019 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień¹³, wydane na podstawie art. 31d ww. ustawy o świadczeniach, wskazuje na osobę, która może prowadzić terapię zajęciową. We wskazanym rozporządzeniu określa się wymagania w tym zakresie zależne od rodzaju posiadanego wykształcenia (m.in. studia wyższe w zakresie terapii zajęciowej na poziomie licencjata). Wskazane rozporządzenie odnosić się może do świadczenia pracy w ośrodkach prowadzących terapię zajęciową dla chorych psychicznie, w tym dzieci i młodzieży. Rozporządzenie w załączniku Nr 4 *Wykaz świadczeń gwarantowanych realizowanych w warunkach dziennych psychiatrycznych oraz warunki ich realizacji w ramach:*
  - świadczeń dziennych psychiatrycznych dla dorosłych (w dwóch rodzajach) wskazuje na konieczność „zatrudnienia” przez świadczeniodawcę osoby prowadzącej terapię

¹¹ Dz. U. z 2021 r. poz. 540 ze zm.

¹² Dz. U. z 2016 r. poz. 357 ze zm.

¹³ Dz. U. z 2019 r. poz. 1285 ze zm.

zajęciową w równoważniku jednego etatu przeliczeniowego na 24 miejsca (maksymalnie do liczby miejsc wpisanych do rejestru podmiotów wykonujących działalność leczniczą);

- świadczeń dziennych psychiatrycznych rehabilitacyjnych dla dzieci i młodzieży wskazuje na konieczność „zatrudnienia” przez świadczeniodawcę osoby prowadzącej terapię zajęciową w równoważniku jednego etatu przeliczeniowego na 32 miejsca;
- świadczeń dziennych rehabilitacyjnych dla osób z całościowymi zaburzeniami rozwojowymi wskazuje na konieczność „zatrudnienia” (alternatywnie wśród innych zawodów medycznych, w tym fizjoterapeuty i logopedy) terapeutę zajęciowego w równoważniku jednego etatu przeliczeniowego na 30 miejsc;
- świadczeń dziennych psychiatrycznych geriatrycznych wskazuje na konieczność „zatrudnienia” przez świadczeniodawcę osoby prowadzącej terapię zajęciową w równoważniku jednego etatu przeliczeniowego na 24 miejsca;
- wskazuje się także na konieczność (w przypadku ww. typów świadczeń) posiadania pomieszczenia do terapii zajęciowej);
- ponadto Załączniki od Nr 1 do Nr 3 do ww. rozporządzenia wskazują na świadczenia udzielane w warunkach stacjonarnych.

2.3.2. Leczenie w ramach tzw. opieki stacjonarnej

- Podobnie jak w przypadku opieki ambulatoryjnej, segment stacjonarnej opieki zdrowotnej (stacjonarne świadczenia zdrowotne, w tym udzielane całodobowo), w ramach systemu opieki zdrowotnej w naszym kraju, nie jest regulowany w sposób odrębny (dedykowaną ustawą); dotyczy to także świadczeń udzielanych na warunkach komercyjnych. Na tego typu świadczenia jako odrębny rodzaj działalności leczniczej wskazuje ww. ustawa o działalności leczniczej. Wskazana ustawa definiuje przy tym podmioty mogące udzielać świadczeń zdrowotnych w tym zakresie (w podziale na szpitalne oraz inne niż szpitalne), wskazując na: szpitale, zakłady opieki leczniczej, zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze, hospicja i zakłady rehabilitacji leczniczej.

- W ramach tzw. stacjonarnej opieki zdrowotnej oferowanej w systemie powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego wyróżnia się (także) tzw. świadczenia gwarantowane, określane w drodze rozporządzeń ministra właściwego ds. zdrowia.
  - Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 10 lipca 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu świadczeń pielęgnacyjnych i opiekuńczych w ramach opieki długoterminowej¹⁴, wydane na podstawie art. 31d ww. ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, w załączniku *Warunki realizacji świadczeń gwarantowanych z zakresu świadczeń pielęgnacyjnych i opiekuńczych w ramach opieki długoterminowej*, wskazuje na wymogi odnoszące się do wykształcenia terapeuty zajęciowego (m.in. studia wyższe na kierunku lub w specjalności terapia zajęciowa).

Taka osoba może udzielać świadczeń (opieki zdrowotnej) w łącznym wymiarze 1/2 etatu przeliczeniowego na 35 pacjentów uczestniczących w terapii w ciągu tygodnia (osoba ta nie udziela świadczeń w zakładach opiekuńczych dla pacjentów chorych na AIDS lub zakażonych HIV).

Udzielanie świadczenia może odbywać się w warunkach stacjonarnych w zakładzie opiekuńczym dla osób dorosłych, dla dzieci i młodzieży do ukończenia 18. roku życia lub dla świadczeniobiorców wentylowanych mechanicznie.

Ponadto rozporządzenie to określa wyposażenie gabinetu terapii zajęciowej (stoły do terapii zajęciowej, przybory do malowania i wyklejania, sprzęt do muzykoterapii, sprzęt do gier i zabaw, tablice do pisania, sprzęt audiowizualny, system haseł obrazkowo-tekstowych, sprzęt do nauki czynności życia codziennego) oraz warunek posiadania wyodrębnionego na gabinet terapii zajęciowej.

- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 8 kwietnia 2014 r. w sprawie zajęć rehabilitacyjnych organizowanych w szpitalach psychiatrycznych¹⁵ wydane na podstawie art. 15 ust. 2 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego¹⁶, wskazuje na prowadzenie w ww. podmiotach zajęć rehabilitacyjnych w formie terapii

---

¹⁴ Dz. U. poz. 960.

¹⁵ Dz. U. poz. 522.

¹⁶ Dz. U. poz. 2123.

zajęciowej. Powinny one być prowadzone zgodnie z indywidualnym planem rehabilitacji, opracowanym przez lekarza specjalistę w dziedzinie psychiatrii i psychologa lub terapeutę zajęciowego, we współdziałaniu z pacjentem.

2.4. Pozostałe podmioty

2.4.1. Domy pomocy społecznej

- Terapeuci zajęciowi mogą wykonywać zawód w domach pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi na podstawie rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 stycznia 2014 r. w sprawie zajęć rehabilitacji społecznej w domach pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi¹⁷, wydanego na podstawie art. 7 ust. 4 ww. ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Dotyczy to prowadzenia zajęć przygotowujących do podjęcia zatrudnienia – terapii manualnej, w tym w ramach warsztatów terapii zajęciowej.

2.4.2. Warsztaty terapii zajęciowej

- Terapeuci zajęciowi mogą wykonywać swój zawód w ramach tzw. warsztatów terapii zajęciowej (WTZ).
- WTZ działają na podstawie:
  - ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych¹⁸;
  - rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2004 r. w sprawie warsztatów terapii zajęciowej¹⁹;
- WTZ tworzą rady gminy. Uchwałą rady gminy nadawany jest danemu WTZ: statut oraz regulamin organizacyjny.

---

¹⁷ Dz. U. poz. 250.

¹⁸ Dz. U. z 2023 r. poz. 100 ze zm.

¹⁹ Dz. U. z 2021 r. poz. 2284.

- Etaty w WTZ, w tym terapeuty, zatwierdza Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON).
- Algorytm przekazywania środków finansowych przez PFRON określony jest rozporządzeniem Rady Ministrów.
- W regulaminach organizacyjnych WTZ określone są obowiązki instruktorów terapii zajęciowej jako pracowników WTZ (w tym tworzenie indywidualnych programów aktywizacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych; indywidualnych programów rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych).

Stan faktyczny i prawny na dzień 22 czerwca 2023 r.

Opracowanie:

/-/ Paweł Lipowski.